

Zastupljenost različitih likovnih područja u vrtiću

Cota, Gabrijela

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:038415>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-27**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education -
Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

GABRIJELA COTA

ZAVRŠNI RAD

**ZASTUPLJENOST RAZLIČITIH LIKOVNIH
PODRUČJA U VRTIĆU**

Zagreb, srpanj 2018.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Petrinja)

PREDMET: Metodika likovne kulture

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: **Gabrijela Cota**

TEMA ZAVRŠNOG RADA: **Zastupljenost različitih likovnih
područja u vrtiću**

MENTOR: **dr.sc Svetlana Novaković**

Zagreb, srpanj 2018.

ZAHVALA

Svima koji su mi na bilo koji način pomogli prilikom izrade ovoga rada, iskreno se zahvaljujem.

Posebno se zahvaljujem mentorici dr. sc. Svetlani Novaković na korisnim savjetima, pruženoj pomoći, uputama, podršci, strpljenju i velikom trudu da ovaj rad zadovolji formu.

Zahvaljujem se DV „Proljeće“ Kloštar Ivanić, DV Ivanić Grad, stručnom timu u vrtićima, odgajateljicama, a najviše djeci koja su mi pomogla pri realizaciji praktičnog dijela ovog rada.

I na kraju, najveću zaslugu za svoja postignuća pripisujem svojim roditeljima, sestri i braći koji su mi svojom podrškom omogućili studiranje sve ove godine.

Gabrijela Cota

SADRŽAJ

1. UVOD	3
2. LIKOVNI ODGOJ U RANOJ I PREDŠKOLSKOJ DOBI	4
3. LIKOVNA PODRUČJA I LIKOVNE TEHNIKE U RANOJ I PREDŠKOLSKOJ DOBI	5
3. 1 Likovno područje crtanja i crtačke tehnike	6
3. 2 Likovno područje slikanja i slikarske tehnike	9
3. 3 Likovno područje grafike i grafičke tehnike	12
3. 4 Tehnike prostorno - plastičkog oblikovanja	16
4. REZULTATI ANALIZE ANKETNOG UPITNIKA ZA ODGOJITELJICE	20
4. 1 Cilj istraživanja	20
4. 2 Uzorak ispitanika	20
4. 3 Instrument i obrada podataka	21
4. 4 Rezultati istraživanja	21
5. PRAKTIČNI DIO RADA	26
5. 1 Mješovita dobna skupina	26
5. 2 Stvaralački dio	27
5. 3 Dječji likovni radovi s originalnim komentarima i izjavama djece	29
6. ZAKLJUČAK	32
LITERATURA:	33
PRILOZI	34
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI ZAVRŠNOG RADA	38

SAŽETAK

Dijete već od rane dobi pokazuje interes za likovne aktivnosti, uživa u izražavanju putem likovnih aktivnosti i manipuliranjem materijala. Pokreti pri procesu u likovnim aktivnostima korisni su za razvoj djetetovih motoričkih funkcija i pospješuju razvoj njihove mašte. Sveukupna primjena likovnih aktivnosti sa djecom rane i predškolske dobi, nezaobilazna su. Potrebno je djeci pružiti što raznovrsnije likovne aktivnosti, uključiti sva likovna područja kako bi im dočarali blagodati likovne umjetnosti, a u tome veliki doprinos ima odgajatelj koji bi trebao poticati djecu, osigurati materijale i sredstva za rad djeci te uvažavati njihov interes, prihvaćati njihove ideje i poticati slobodu izražavanja.

U ovom završnom radu istraživalo se i pisalo o zastupljenosti različitih likovnih područja u vrtiću. U prvom dijelu rada obrađuju se likovna područja te tehnike od kojih se ona sastoje, a drugi dio odnosi se na praktični dio rada. Izbor aktivnosti u praktičnom dijelu rada, kao i sami cilj ovog završnog rada bazira se na rezultatima istraživanja provedenog među odgajateljicama u dva vrtića koji nam pokazuju zastupljenost različitih likovnih područja u vrtiću. U ovome slučaju govori se o deficitu korištenja novih medija u radu s djecom rane i predškolske dobi. Praktični dio rada opisuje likovne aktivnosti provedene u mješovitoj skupini u vrtiću.

Ključne riječi: dijete, likovne aktivnosti, zastupljenost različitih likovnih područja u vrtiću

SUMMARY

Since early childhood, children show their interest for artistic activities, they enjoy expressing through those activities and material manipulating. Movements in the process of artistic activities are useful for motor functions and creativity development. Overall artistic activities with early and preschool children are unavoidable. It is a must to provide variety of artistic activities and art techniques to evoke benefits of art, in which preschool teachers lead the role. They should provide materials, resources and appreciate children interest, accept their ideas and encourage freedom of expression.

This researching assignment is about implementation of different art areas in kindergarten. The first part is dealing with art areas and techniques that they are made of. Other part is about practical application. Choice of activities in practical application depended on the results of research provided within preschool teachers in two kindergartens which provided information about implementation of different art areas in kindergarten. In this case, there is a deficit of using new media in art activities among preschool children. Practical part of the paper describes the artistic activities that were performed in the miscellaneous group in kindergarten.

Key words: child, artistic activities, implementation of different art areas in kindergarten

1. UVOD

Djeca pri likovnosti nesvjesno razvijaju svoje radne sposobnosti, socijalni i kognitivni razvoj te pozitivno utječu na razvoj vlastite kreativnosti. S obzirom da djeca uče po modelu, roditelji i odgajatelji moraju nastojati biti uzor djeci za poticanje likovnog stvaralaštva. Na taj način podupiremo ono što je u djetetu urođeno, a to je potreba za likovnim izražavanjem. Potrebno je pomoći djetetu da shvati likovne pojmove kako bi uspješno moglo svoje osjećaje izraziti kroz umjetnička djela.

U predškolskoj dobi važno je djeci omogućiti igru i eksperimentiranje različitim materijalima (glinom, plastelinom, papirom, kartonom, drvetom, mekanom žicom, didaktički neoblikovanim materijalom...), manipuliranje i doživljaj istih vidom, dodirrom, njuhom, mirisom, razvijati dječje osjetno iskustvo. Na početku djeca istražuju fizičke značajke materijala, zatim ih postupno uvodimo u spoznavanje izražajnih mogućnosti koje pojedini materijal nudi. Upotreba različitih materijala na način koji najviše afirmira njihove izražajne mogućnosti djeci omogućuje višu razinu izražavanja i komunikacije temeljene na jeziku umjetnosti (Pelo, 2007). Angažiranim istraživanjem i eksperimentiranjem različitim materijalima djeca otkrivaju raznolike mogućnosti njihove upotrebe, postupke rada s njima i tako razvijaju osjetna iskustva, maštu i kreativnost.

Odgojitelj mora dobro poznavati karakteristike likovnih materijala i njihove izražajne mogućnosti, prethodna iskustva djece u upotrebi pojedinih materijala i tehnika te voditi računa o pravilnom izboru i kvaliteti likovnih materijala jer to utječe na dječju motivaciju i interes djece za istraživanje. Djeci je potrebno osigurati dovoljno vremena za igru, eksperimentiranje i kreativno istraživanje materijala, što je za njih posebno iskustvo (Tomšič Čerkez i Podobnik, 2015) te ih poticati da upotrijebe neke nove materijale, postupke, pomagala i ponuditi im podloge različitih veličina, oblika, boje, teksture. S obzirom na njihove motoričke sposobnosti djeci mlađe predškolske dobi treba davati velike formate podloga za crtanje i slikanje i dovoljno okolnoga prostora da se dijete može odmicati i sagledavati cijeli format. Nešto starijoj djeci treba omogućiti samostalan izbor veličine, oblika i boje formata te odluku kako će ga položiti u odnosu na motiv koji predstavljaju (Vrlić, 2001).

Kod planiranja likovnih aktivnosti potrebna je raznolikost likovnih materijala i tehnika, ravnomjerno smjenjivanje likovnih područja i tehnika i odgovarajući prostorni uvjeti. Važna je i promjena mjesta izvođenja likovnih aktivnosti koje se osim u unutrašnjem prostoru vrtića mogu odvijati i u vanjskom prostoru.

2. LIKOVNI ODGOJ U RANOJ I PREDŠKOLSKOJ DOBI

Autori Grgurić, Jakubin (1996) navode kako djeca počinju likovno izražavanje spontano, tjerana nekom unutarnjom potrebom i pobudom, a na način tipičan za svu djecu svijeta. Djetetova je dakle sposobnost likovnog izražavanja urođena, ona je, osnova razvitka vizualnog, a poslije i likovnog mišljenja. Postoje razna gledišta o tomu zašto se dijete voli likovno izražavati. Neki kažu da je to urođena sklonost za igru, osobito u ranijoj dobi. Drugi, da se dijete likovno izražava kako bi zadovoljilo unutarnju potrebu za izražavanjem. Treći izdvajaju motoričku aktivnost kao osnovu likovnog izražavanja.

Prema autorici D. Belamarić (1987) likovni jezik ili likovni izraz djece data je i urođena sposobnost izražavanja – komuniciranja i oblikovanja. Tu sposobnost djeca ne preuzimaju, ne uče od društvene okoline, nego se ona razvija iz prirodnih potencijala dječjeg bića, u vidu spontane interakcije unutrašnjeg svijeta djeteta i njegove vanjske okoline. Putem svojstava i značenja oblika djeca iskazuju sadržaje kojima se bavi njihova svijest, a koji nam inače nisu dostupni.

Dijete se likovno izražava kako bi prikazalo ono što ga zanima i uzbuđuje. S druge strane oduševljava ga materijal s kojim radi i sam proces rada te neposredna percepcija i pokreti. Za dijete su bitni doživljaj i akcija. Osnovna potreba djeteta tijekom razvoja njegove likovnosti jest da neprestano mijenja sadržaj rada što proizlazi iz želje za aktivnim spoznavanjem i izražavanjem doživljenog (Grgurić, Jakubin 1996).

3. LIKOVNA PODRUČJA I LIKOVNE TEHNIKE U RANOJ I PREDŠKOLSKOJ DOBI

Marijan Jakubin (1999) navodi da pod pojmom likovne tehnike podrazumijevamo sveukupnost praktičkih umijeća u oživotvorenju likovne ideje određenim materijalima i pomoću likovnog instrumentarija (alata). Prema području rada dijeli na tehnike plošnog oblikovanja i tehnike prostorno-plastičkog oblikovanja.

Tehnike plošnog oblikovanja dijele se na:

- a) crtačke
- b) slikarske
- c) grafičke tehnike.

Crtačke tehnike su: olovka, kreda, ugljen, kemijska olovka, flomaster, tuš-pero, tuš-drvice, tuš-trska, tuš-kist i lavirani tuš. One se mogu podijeliti na suhe i mokre. Suhe tehnike su: olovka, kreda, ugljen i kemijska olovka, a mokre su: flomaster, te sve tehnike rada tušem i ostalim tekućim sredstvima.

Slikarske tehnike također možemo podijeliti na suhe i mokre. Suhe su: pastel, kolaž, mozaik, vitraj i tapiserija, a mokre su: akvarel, batik, gvaš, tempera, ulje i freska. Osnovni element slikanja je boja, koja se na podlogu nanosi izravno u obliku mrlja, poteza ili većih obojenih površina. Način nanošenja boje na podlogu daje specifičan likovni karakter slici i osobni pečat autora (Jakubin, 1999).

Pod grafičkim tehnikama podrazumijevamo tehničke postupke otiskivanja i umnožavanja crteža pomoću matrice ili klišeja. Matrica ili klišej je svaka obrađena ploča s koje se vrši otiskivanje grafičkih listova, odnosno grafika. Jakubin (1999) grafičke tehnike dijeli na:

- a) tehnike visokog tiska
- b) tehnike dubokog tiska
- c) tehnike plošnog tiska
- d) tehnika protisnog ili propusnog tiska.

U tehnike visokog tiska ubraja: drvorez, linorez, gipsorez, kartonski tisak. Tehnike dubokog tiska su: bakrorez, suha igla, mezzotinta, bakropis i akvatinta, tehnike plošnog tiska su: litografija i monotipija, a tehnika protisnog ili propusnog tiska je sitotisak.

Prostorno-plastičke tehnike i materijale dijelimo na kiparske i arhitektonske, a u odgojno-obrazovnom procesu na tehnike modeliranja i tehnike građenja. Kiparski materijali su: glina, drvo, kamen, gips, metal, plastične mase, žica i mnogi drugi materijali. Pri obradi pojedinih materijala važnu ulogu ima kiparev odnos prema materijalu. Arhitektonske odnosno građevinske materijale možemo podijeliti na tradicionalne: kamen, drvo, beton, opeka, staklo, itd. kao i suvremene: željezo, čelik, staklo, aluminijski, armirani beton itd. Oni se koriste kao konstruktivni materijali pri gradnji arhitektonskih zdanja. U odgojno obrazovnom procesu Jakubin (1999) navodi kako se u području modeliranja koristi: glina, glinamol, plastelin, žica, papir itd., a u području građenja: papir, drvo, karton, žica i mnogi didaktičko neoblikovani materijali.

U radu ćemo detaljnije opisati likovne tehnike koje se koriste u likovnim aktivnostima s djecom rane i predškolske dobi.

3. 1 Likovno područje crtanja i crtačke tehnike

Crtanje u ranoj i predškolskoj dobi predstavlja najosnovniji način dječjega izražavanja i obuhvaća više vrsta crtačkih materijala i likovnih tehnika. Za izražavanje crta različitoga karaktera mlađoj djeci ponudimo različita crtačka sredstva, koja ostavljaju tragove različite debljine (različito debeli flomasteri, olovke različite debljine..). Starija djeca za izražavanje crta različitoga karaktera upotrebljavaju isto crtačko sredstvo kojim dobivamo crte različite debljine (tuš-drvce kojim ovisno od držanja drvca u ruci dobivamo različito debele crte). Za djecu mlađe dobi bitno je da crtaju mekanim olovkama 6B, 8B... jer ostavljaju tamniji, djeci vidljiv trag na papiru, dok starija djeca mogu crtati olovkama različite tvrdoće i svjetline.

Slika 1. Crtež olovkom

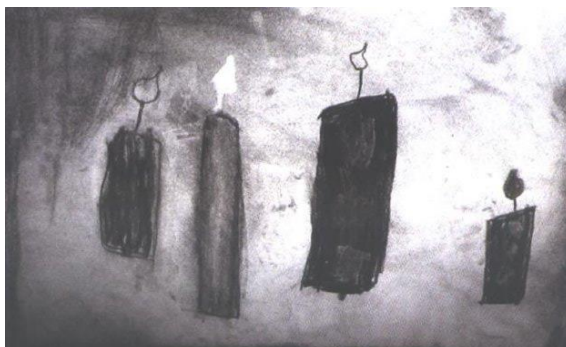
Kreda je crtačko sredstvo koje ostavlja mekan trag poput olovke, kojim dobivamo tanje i deblje crte, a ako ju položimo na papir, ostavlja kao ugljen prašjavu površinu. Postoji crna, bijela, crvena i smeđa kreda, a proizvode se i u bojama. Proizvode se u obliku štapića kružnog ili kvadratnog presjeka. Pogodna su za rad s djecom u mlađoj i starijoj grupi. Za crtanje kredom upotrebljavaju se mekanije vrste papira i tonirani papir. Može se razmazivati po papiru, nakon čega se crtež mora fiksirati zbog njene prašnjave strukture. Osim slikarskih kreda u vrtiću koristimo i krede za školu kojima djeca rade na ploči, zidu ili asfaltu (Jakubin, 1999).

Slika 2. Crtež kredom na toniranom papiru.

Ugljen je crtačka tehnika primjerena djeci srednje i starije predškolske skupine. Mekan je materijal i različitim pritiskom na podlogu ostavlja svijetle ili tamne tonove i crte različite debljine i intenziteta. Kao podloga za crteže ugljenom upotrebljavaju se hrapavije vrste papira. Prema Jakubinu (1999) ugljen svojom

mekoćom omogućuje bilježenje vibracija ruke, svaki pokret i drhtaj, ali se njegovom mekoćom gube pojedinosti, detalji i oština crteža koju postižemo olovkom.

Slika 3. Crtež ugljenom

U vrtiću za crtanje djeci možemo ponuditi i kemijsku olovku i flomastere. Kemijska se olovka po karakteristikama traga koji ostavlja, nalazi između obične olovke i običnog metalnog pera za pisanje. Stoga su crtačke mogućnosti kemijske olovke vrlo bliske crtačkim mogućnostima tvrđe olovke i metalnog pera Jakubin (1999). Flomasteri se proizvode u svim bojama i različitim debljina. Crta s flomasterom je uvijek jednake debljine i ne ovisi o pritisku ruke na papir, zato djeci dajemo flomastere različite debljine. Postoje vodotopivi i vodootporni flomasteri, boje nisu pokrivne, crtanjem jedne preko druge boje se miješaju. Za crtanje flomasterima primjereni su glatki papiri (Tomšič Čerkez i Tacar, 2010).

Slika 4. Moj prijatelj, flomaster

Za crtanje tušem koristimo se različitim sredstvima – trska (drvce), pero, kist. Trska ili drvce zbog svoje jednostavne upotrebe primjereno je za početno upoznavanje djece s tušem (Vrlić, 2001). S tušem i trskom ili drvцем dobivamo čvrste poteze. Istražujemo crte različite debljine. Trska i drvce ne mogu na sebi dugo

zadržavati tekućinu kojom crtamo, pa su potezi stoga uglavnom kratki i snažni, kada na njima ponestaje tekućine, onda potezi postaju blaži, prozračniji i svjetliji (Jakubin, 1999). Crtanje tušem i metalnim perom primjerenije je za stariju predškolsku dob jer zahtijeva razvijenije motoričke sposobnosti, svladavanje pravilnoga držanja pera i primjeren pritisak pera na podlogu. Kod crtanja tušem i kistom koristimo različite debljine kistova za dobivanje tanjih i debljih crta. Starija djeca mogu jednim kistom dobiti različito debele crte ovisno o položaju i pritisku kista na podlogu. Kao podlogu koristimo deblji papir. Lavirani tuš je likovna tehnika u kojoj miješamo tuš s vodom i crtamo kistovima na suhoj ili mokroj podlozi. Ovisno o odnosu tuša i vode dobivamo svjetlije i tamnije tonove. Lavirani crtež možemo dobiti i da na cijeli ili djelomično mokar papir crtamo tušem i nekim drugim gore navedenim sredstvom (slika 6) (Jakubin, 1999).

Slika 5. Maslačak, tuš - drvce

Slika 6. Crtež laviranim tušem

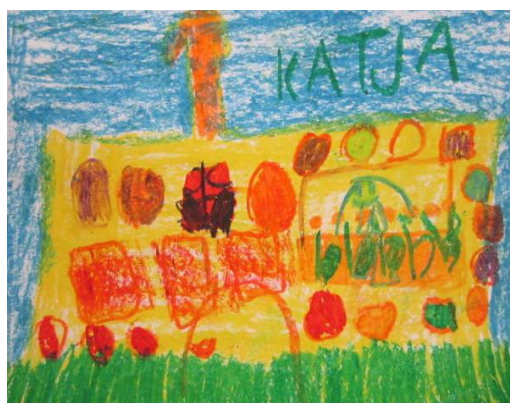
3. 2 Likovno područje slikanja i slikarske tehnike

U predškolskoj dobi djecu upoznajemo s osnovnim slikarskim tehnikama: olovkama u boji, flomasterima u boji, pastelama, akvarelom, gvašem, temperama i kolažem. Jakubin (1999) navodi pastel kao prijelaz između crtačkih i slikarskih suhih tehnika jer se njime vrlo uspješno može crtati i slikati. U vrtiću možemo koristiti voštane, uljane i suhe paste. Suhe paste najčešće su oblikovane u četvrtaste štapiće, različite tvrdoće. Mekanije se koriste za ispunjavanje ploha odnosno slikanje.

Prašnjave su strukture i mogu se razmazivati po površini (prstom, filcom, vatom) i nanositi u nekoliko slojeva i dobivati bogatstvo nijansi. Kao podlogu koristimo manje ili jače hrapavi bijeli, sivi, crni ili tonirani papir, kartone. Gotovu sliku treba fiksirati fiksativom ili lakom za kosu (slika 7). Slično kao sa suhim pastelama radimo kredama u boji. Obično se u vrtiću koriste za slikanje na tamnoj ploči ili na pločniku.

Slika 7. Suhe pasteले

Slika 8. Uljane pasteले

Uljane pasteले intenzivnih su boja, mogu se koristiti i za crtanje i slikanje, na hrapavijoj podlozi nanese u nekoliko slojeva dobivamo specifičnu grumenastu, zrnatu teksturu (slika 8). Mokre slikarske tehnike koje se koriste u vrtiću su tuš u boji, akvarel, gvaš i tempera. Djeci ponudimo primjerenu slikarsku podlogu - deblji papir većega formata, posudice za vodu, krpice, paletu i odgovarajuće kistove - mekane za akvarel i tvrde za tempere. Podloge za slikanje mogu biti različitih materijala, tako djeca osim na papiru mogu slikati na kartonu, ljepenki, tkanini, drvetu. Tuš u boji slikarska je tehnika pogodna za rad u vrtiću, boje su intenzivne, mogu se miješati s vodom i raditi na suhoj ili mokroj podlozi. Nanosi se na podlogu kistom ili perom.

Riječ akvarel latinskog je podrijetla i dolazi od riječi aqua, što znači voda. Akvarel radimo na dva načina - na mokroj i na suhoj podlozi papira. Kod akvarela na mokroj podlozi starija predškolska djeca mogu samostalno spužvicom namočiti papir, dok mlađoj djeci odgojiteljica pripremi papirna kojem će slikati.

Slika 9. Slika akvarel tehnikom.

Gvaš je riječ francuskoga podrijetla, a znači gust. To je slikarska tehnika gdje se vodene boje miješaju s pokrivnom gustom bijelom bojom, a pigmenti boje povezani su smolastim ljepilom (gumiarabikom). Zbog upotrebe bijele tempere gvaš možemo koristiti kao pokrivnu boju (Jakubin, 1999). Tempera je slikarska tehnika gdje se boja dobiva miješanjem pigmenta u prahu s otopinom ljepila i vezivnoga sredstva (žumanjka, gumiarabike itd.). Dobivena boja je gusta i pri upotrebi se razrjeđuje vodom (Jakubin, 1999). Danas su u vrtiću i školi u upotrebi već pripremljene boje u tubama. To je neprozirna, pokrivna boja i može se nanositi u više slojeva kada se prethodni sloj osuši. Tempera bojama slikamo na različitim površinama: papiru, kartonu, drvetu, staklu, a koristimo pljosnate, tvrde kistove. Slikanje tempera bojama sa mlađom djecom izvodimo na takav način da im ponudimo posudice s različitim bojama i u svakoj njen kist tako da kada dijete pri slikanju mijenja boju, mijenja i kist. Starija djeca rade samo s jednim tanjim i jednim debljim kistom koji svaki put kod mijenjanja boje ispiru u vodi i brišu u krpicu.

Slika 10. Tempera

Kolaž (od francuske riječi collage = lijepljenje) označava slikarsku tehniku u kojoj koristimo različite materijale koje rezanjem, trganjem i lijepljenjem nanosimo na plohu (Jakubin, 1999). Kolaž mlađa djeca obično rade da trgaju papir i lijepe na podlogu, dok ga starija djeca trgaju i režu škarama. Od materijala za kolaž obično upotrebljavaju raznobojne papire (kolažne mape), novinski papir, ručno obojan papir i tkanine. Rad sa kolažom prije svega prisiljava na plošno tretiranje površine, te je pogodan za primjenu kada djeca počinju predstavljanje obrisnom linijom zamjenjivati sa plošnim. Novinskim kolažem se može raditi i fotomontaža. To je način kada se iz različitih fotografija ili njezinih dijelova režu oblici koji se potom kombiniraju u novi oblik, novu likovnu cjelinu (Jakubin, 1999) Takvi postupci razvijaju dječju maštu.

Slika 11. Rad u kolažu.

3. 3 Likovno područje grafike i grafičke tehnike

Pojam grafika (grčki *graphein* – pisati, francuski *graver* - urezivati) obuhvaća tehničko i likovno područje otiskivanja. Grafičke tehnike u predškolskoj dobi obuhvaćaju jednostavne načine izrade matrice i otiskivanja kao što su: direktno otiskivanje materijala, monotipija, gipsorez, kolažni tisak, kolagrafija, tisak šablonom, karton tisak, računalna grafika. Pri otiskivanju upotrebljavamo različite materijale i postupke koje uvodimo i prilagođavamo s obzirom na starost i sposobnost djece. Tehnika s kojom djecu uvodimo u područje grafike je frotaz (franc.frottage - trljanje). Mekani papir položi se preko reljefne površine i preko

njega trljanjem voštanom pastelom tamne boje ili mekanom olovkom na papiru dobivamo određenu teksturu. Direktno otiskivanje materijala (pečatni tisak) predstavlja najjednostavniji način za uvod u razumijevanje grafike i njezine izražajnosti. Djeci možemo ponuditi da direktno otiskuju predmete iz svakodnevnoga života (čepovi od pluta, plastični čepovi, spužvice, čipka, tekstil i sl.) ili prirodne materijale koji moraju biti dovoljno veliki i dijelom pljosnati da se na njih lako može nanijeti boja (komadi drveta, lišće, životinjsko pero i sl.), a važno je da imaju interesantnu površinsku strukturu. Boju na različite materijale nanosimo pomoću valjka ili kista, temperom u koju smo dodali malo glicerina da se boja brzo ne osuši ili grafičkim bojama na bazi vode. Monotipija je tehnika otiskivanja samo jednog otiska (grčki monos = jedan). Za matricu u vrtiću koristimo plastičnu foliju. Najjednostavniji način monotipije je onaj gdje na matricu kistom ili valjkom nanosimo boju u tankom sloju, skinemo višak boje tankim papirom, a zatim preko nje stavimo drugi papir. Na njemu radimo crtež olovkom, a kada podignemo papir postizemo zrcalni izgled crteža sa specifičnim linijama. Ako želimo dobiti višebojnu monotipiju, ovim načinom papir polažemo na više različito obojenih podloga. Monotipiju možemo raditi i tako da na jednakomjerno obojanoj podlozi djeca ostavljaju negativ crteža skidajući boju, a zatim otiskuju na papir. Treći način izrade monotipije je direktnim slikanjem (temperom pomiješanom s glicerinom ili grafičkom bojom na bazi vode) na plastičnoj foliji na koju zatim položimo papir nešto veći od matrice i otiskujemo. Nanosi boje ne smiju biti u debelom sloju zbog razlijevanja prilikom otiskivanja (Tomšić Čerkez i Tacar, 2010; Vrlić, 2001).

Slika 12: Monotipija.

Slika 13: Gipsorez.

Gipsorez je jednostavna i vrlo zahvalna tehnika za predškolski uzrast, za koju moramo prvo pripremiti gipsanu ploču tako da se razrijeđena gipsana masa ulije u plastične posude koje služe za kalup ili se na staklo željene veličine postave sa strane letvice i ulije razrijeđeni gips debljine nekoliko centimetara. U kompaktnu, polusuhi gipsanu ploču urezivanjem, olovkom ili drškom kista ucrtava se predložak. Otiskuje se metodom visokog tiska, nanošenjem tiskarske boje valjkom (Jakubin, 1999; Tomšič Čerkez i Tacar, 2010).

Slika 14: Kolažni tisak.

Slika 1: Kolagrafija.

Kolažni tisak jednostavna je grafička tehnika gdje matricu izrađujemo iz tanjega kartona na koji lijepimo različite materijale (špagu, tkaninu, karton, foliju...) koji imaju različitu površinsku strukturu. Na cijelu matricu valjkom nanesimo boju, položimo papir većega formata od matrice i otiskujemo (Jesih, 2000).

Kolagrafija je grafička tehnika gdje se tiskovna površina može otiskivati metodom visokog tiska (nanošenjem boje valjkom), metodom dubokog tiska (utiranjem boje, brisanjem ne tiskovne površine i otiskivanjem na vlažan papir) ili kombinirano (Tomšič Čerkez i Tacar, 2010). U predškolskoj dobi kolagrafiju radimo na podlozi od kartona na koju djeca crtež nanose brzo sušećim ljepilom (UHU, Mekol ljepilo) koji istiskuju iz tube i ostavljaju reljefni trag. Kada se ljepilo osuši, boju nanosimo valjkom i otiskujemo na papir.

Tisak šablonom– za matricu, na koju nanosimo osnovnu boju, koristimo plastičnu foliju. Na osnovnu slikovnu plohu stavljamo trgane ili izrezane šablone iz debljega papra koji mogu biti čisti ili obojeni, a zatim sve skupa otiskujemo. Postupna promjena kompozicije i kontrastnih odnosa boja omogućava

eksperimentiranje u procesu rada, istraživanje kompozicija crnih i bijelih odnosa ploha, učinka pozitivno-negativno (Jesih, 2000).

Slika 16: Tisak šablonom.

Slika 17: Kartonski tisak.

Kartonski tisak je grafička tehnika visokog tiska koju u vrtiću radimo u starijoj grupi. Na kartonsku podlogu manjega formata djeca lijepe jednostavne forme koje su izrezali ili trgali iz tanjeg kartona i lijepili na kartonsku podlogu. Na povišene dijelove matrice valjkom ili širokim kistom nanosimo boju. Papir stavljamo na matricu i pritišćemo ga dlanom ili velikom žlicom. Oblici koji su na matrici povišeni bit će vidljivi na otisku (kao plohe boje), a oni udubljeni, međuprostori, u otisku će biti prazne plohe (Jakubin, 1999).

U predškolskoj dobi sve više se koristi i računalna grafika. Ona predstavlja sredstvo koje djeci omogućava neke nove postupke likovnoga izražavanja: jednostavno mijenjanje boja, multipliciranje oblika, mijenjanje nacrtanoga, upotrebu geometrijskih likova i sl.

Slika 18. Računalna grafika.

3. 4 Tehnike prostorno - plastičkog oblikovanja

U području oblikovanja u prostoru djecu uvodimo u spoznavanje volumena, površine i prostora. Modeliranjem i građenjem djeca razvijaju svoje motoričke sposobnosti, upoznaju se sa različitim kiparskim tehnikama i materijalima. Osnovni cilj početnog oblikovanja u prostoru usmjeren je spoznavanju materijala, njihovih karakteristika i izražajnim mogućnostima. U predškolskoj dobi djeca koriste različite kiparske materijale koje oblikuju na razne načine, tako gnječe, valjaju, utiskuju, dodaju i oduzimaju pri oblikovanju tijestom, plastelinom ili glinom; slažu raznovrsne kocke (plastične ili drvene); igraju se raznolikim otpadnim materijalom (drvo, ljepenka, plastika, stiropor, spužva...); lijepe, zabijaju i boje drvo; igraju se papirnatim profilima u prostoru (s L ili U trakama papira); savijaju mekanu žicu; grade s pijeskom, ulijevaju gips u različite kalupe; lijepe raznu kartonsku ambalažu, kaširaju papir (Vrlić, 2001). Taktilna manipulacija omogućava djeci upoznavanje s karakteristikama pojedinoga materijala (mekan – tvrd, hrapav – gladak...), njihovom težinom, načinom rada i promjenom istog materijala (glinu dijete gnječi, oduzima i dodaje, stiropor lomi, papir savija, reže i lijepi...). Neke materijale lako lijepi, neke ne, neke modelira dok drugima gradi. Kada djeca upoznaju karakteristike materijala i usvoje osnovnu manipulaciju sredstvom i materijalom, postupno ih uvodimo u spoznavanje izražajnih mogućnosti koje pojedini kiparski materijal nudi.

Jedan od osnovnih kiparskih materijala koji djeca istražuju i kojim modeliraju je glina. Osnovna tehnika rada glinom je modeliranje. Gnječenjem i utiskivanjem djeca mogu modelirati udubljenu i izbočenu masu, plošno istanjenu masu, izvlačenjem se dobivaju valjkasti oblici, a utiskivanjem prošupljeni. Građenje glinom sastoji se od dva osnovna postupka: oduzimanjem od mase i dodavanjem. Glina je podatan materijal, njezin mekani i plastični karakter dozvoljava raznoliku obradu površine. Djeca u vrtiću modeliraju i u glinamolu, plastelinu i das-masi. To su umjetne mase koje se brzo suše, pogodne su zbog toga što su u boji.

Slika 19. Rad u glini.

Papir je pogodan materijal za trodimenzionalno oblikovanje. U papiru možemo oblikovati reljefe i punu plastiku. Za oblikovanje papirom u prostoru upotrebljava se hamer papir koji je zbog svoje čvrstine i elastičnosti pogodan za oblikovanje. Osnovni likovno-tehnički postupci u oblikovanju papirom su: rezanje papira, urezivanje u plohu papira, izrezivanje iz plohe papira, savijanje i lomljenje plohe papira, trake papira, presavijanje papira nabiranjem, plastificiranje papira (Jakubin, 1999).

Slika 20. Skulptura od traka papira.

U vrtiću djecu upoznajemo i s tehnikom kaširanja papira. To je tehnika lijepljenja slojeva novinskoga papira na podlogu (kalup) od gipsa, kartona ili nekog drugog materijala. Papir se izrezuje u manje komadiće ili trakice i lijepi u nekoliko slojeva ljepilom za drvo koje se brzo suši. Nakon sušenja kip se može bojiti tempera bojama. Kipove ili reljefe od kaširanoga papira mogu se raditi i bez podloge tako da

napravimo papirnatu kašu od vode, novinskoga papira i ljepila za drvo koja služi za oblikovanje (Jakubin, 1999).

Žica je pogodan i zanimljiv materijal za likovno izražavanje i stvaranje i u predškolskoj dobi. Oblikovati možemo žicom različite debljine i boje. Presavijanjem i rasprostiranjem u svim smjerovima u prostoru dobivamo trodimenzionalni oblik od žice (Jakubin, 1999).

Slika 21. Rad u mekanoj žici.

U likovnom oblikovanju u vrtiću možemo koristiti i aluminijsku ili bakrenu foliju (u nedostatku tih materijala koriste se poklopci od jogurta ili folije različite ambalaže). Te folije koristimo za izradu plitkih i uleknutih reljefa tako da foliju položimo na mekani filc i olovkom utiskujemo crte, točke, plohe koje s lica folije postaju izbočene. Izrađeni reljef možemo i patinirati tako da tušem premažemo foliju. Kada se tuš osuši, skinemo ga vlažnom krpicom s uzvišenja, dok u udubini ostaje i naglašava reljefnost. Ovaj nešto složeniji i dugotrajniji postupak radimo s djecom starije vrtićke dobi (Jakubin, 1999). U prostornom oblikovanju u predškolskoj dobi mogu se koristiti i razni otpadni materijali od drveta, letvica, metala, kutija, dijelova papirnate i kartonske ambalaže, plastike i dr. Raznolikost oblika i novo individualno značenje koje ovi materijali dobivaju u procesu građenja, variranja i kombiniranja u nove cjeline pogodna je za rješavanje problema kontrasta punog i praznog, jednostavnog i složenog prostora, a od drvenih otpadaka i kutija možemo djecu upoznati s arhitektonsko-urbanističkim pojmovima i odnosa volumena i prostora. Različite predmete poput plastičnih posuda, čepova, tetrapaka, limenih posudica, kartonske kutije za jaja, gumbi, špage, koje obično završe u otpadu možemo ponuditi djeci da ih recikliraju i načine od njih nove predmete. Djeci su igre

otpadnim materijalima vrlo zanimljive, često im daju nova značenja, izrađuju od njih igračke, razvijaju maštu i opažanje.

Slika 22. i 23. Skulpture od otpadnog materijala i drveta.

Značaj oblikovanja prostora u predškolskoj dobi

-planiramo djelatnosti koje predškolskom djetetu omogućava što aktivniji doživljaj prostora u kojem se nalazi,

-u vlastitim praktičnom radu djeca posežu u prostor, pregrađuju ga, dijele, zatvaraju i otvaraju i sve to kroz spontanu igru.

Mogućnosti za kreativnu igru s prostorom i u prostoru u vrtiću su velike. Kod oblikovanja u prostoru većih dimenzija koristimo različite igre: igre vlakića slaganjem stolica, preokretanje stolica i oblikovanje manjeg ili većeg prostora upotrebom špage, pregradnja sobe manjim ili većim preprekama, tuneli ili labirinti od kartonske ambalaže, preplitanje paukove mreže u prostoru.

Slika 24. i 25. Pregrađivanje prostora.

4. REZULTATI ANALIZE ANKETNOG UPITNIKA ZA ODGOJITELJICE

4. 1 Cilj istraživanja

Cilj rada je istražiti koliko često odgojitelji provode usmjerene likovne aktivnosti u vrtiću; koje likovno područje najčešće koriste pri provođenju usmjerenih likovnih aktivnosti s djecom; na osnovi čega se najčešće odlučuju za pojedino likovno područje i likovne tehnike; te koliko često koriste pojedine crtačke, slikarske, grafičke i tehnike prostorno - plastičkog oblikovanja u radu s djecom.

4. 2 Uzorak ispitanika

U istraživanju je sudjelovao 61 odgojitelj hrvatskih vrtića, od toga su 3 odgojitelja i 58 odgojiteljica. Najveći postotak odgojitelja ima između 36 - 45 godina (36,1%), a najmanje ih je u dobi do 25 godina (4,9%) i iznad 55 godina starosti (14,6%). Srednju stručnu spremu ima 5 odgojitelja, višu stručnu spremu 48 odgojitelja i visoku stručnu spremu 8 odgojitelja. Stručni naziv mentora imaju 4 odgojitelja, savjetnika 3 odgojitelja. Najveći broj odgojitelja ima između 11 - 20 godina radnog staža u struci odgojitelja (26,2%), nešto manje ih ima do 5 godina (24,6%) i od 6 - 10 godina (23%) godina radnog staža u struci odgojitelja. Iznad 30 godina radnog staža ima 14,6% odgojitelja.

4. 3 Instrument i obrada podataka

Za prikupljanje podataka upotrijebljen je autorski upitnik za odgojitelje, sastavljen od 15 pitanja zatvorenog tipa i 1 pitanja otvorenog tipa. U svrhu istraživanja dobivene podatke smo statistički obradili tako da smo izračunali frekvencije i postotke. Rezultate smo predstavili u tablicama i opisno.

4. 4 Rezultati istraživanja

Likovne aktivnosti u vrtiću odvijaju se kao slobodne likovne aktivnosti i usmjerene likovne aktivnosti, prve su spontane, samoinicijativne dječje likovne aktivnosti dok druge planira i provodi odgojitelj s djecom na osnovi prethodnoga slušanja i promatranja djece te praćenja njihovih interesa s ciljem pridobivanja novih znanja. Zanimalo nas je koliko često odgojiteljice provode usmjerene likovne aktivnosti u vrtiću.

Tablica 1. Učestalost provođenja usmjerenih likovnih aktivnosti u vrtiću.

Usmjerene likovne aktivnosti	f	%
Svaki dan	16	26,2
Jednom ili dvaput tjedno	42	68,9
Dva do tri puta mjesečno	3	4,9

Rezultati u tablici jedan pokazuju da najveći broj ispitanih odgojitelja provodi usmjerene likovne aktivnosti jednom ili dva puta tjedno (68,9%). Zadovoljavajući je podatak da znatan broj odgojitelja svakodnevno provodi usmjerene likovne aktivnosti s djecom pošto Vrlić (2001) napominje da se na razvoj dječjih likovnih sposobnosti najintenzivnije utječe upravo kroz usmjerene likovne aktivnosti jer odgojitelj ima mogućnosti do detalja odrediti optimalne elemente likovnih zadataka djece i tako utjecati na njihov likovni razvoj bilo da se one provode kao individualni rad ili rad u paru ili skupini.

Tablica 2. Najčešće korištena likovna područja u pri provođenju usmjerenih likovnih aktivnosti s djecom.

Likovna područja		
	f	%
Crtanje	58	95,1
Slikanje	53	86,9
Grafika	19	31,1
Kiparstvo	21	34,5
Arhitektura	6	9,8
Primijenjena umjetnost i dizajn	2	3,3
Novi mediji	1	1,6

Rezultati nam govore da su u vrtiću najzastupljenija likovna područja crtanje i slikanje, znatno manje se u usmjerenim likovnim aktivnostima koriste likovno područje grafike i kiparstva dok se likovno područje arhitekture, primijenjene umjetnosti i dizajna te novih medija vrlo malo koriste u usmjerenim likovnim aktivnostima s djecom. Praksa je pokazala da djeca u slobodnim, samoinicijativnim aktivnostima najčešće koriste crtačke i slikarske tehnike. Mišljenja smo da bi odgojitelji u usmjerenim likovnim aktivnostima trebali djeci ponuditi istraživanje i izražavanje u drugim likovnim područjima i tehnikama te im tako omogućiti upoznavanje s izražajnim mogućnostima pojedine likovne tehnike, ali i otkriti likovno područje za koje pojedino dijete pokazuje sklonost.

Tablica 3. Razlozi zbog kojih se odgojitelji najčešće odlučuju za korištenje pojedinog likovnog područja i likovne tehnike.

Razlog najčešćeg korištenja pojedinog likovnog područja i likovne tehnike		
	f	%
a) s obzirom na želje i interes djece	55	90,2
b) s obzirom na materijalne i prostorne uvjete	23	37,7
c) s obzirom na osobnu sklonost za pojedino područje	8	13,1

Iz tablice 3 vidljivo je da su najčešći razlozi korištenja pojedinog likovnog područja i likovne tehnike želje i interesi djece. Puno manji razlog za upotrebu neke likovne tehnike su materijalni i prostorni uvjeti u skupini ili vrtiću. Osobna sklonost odgojitelja za pojedino likovno područje nije jedan od važnijih razloga korištenja

pojednog likovnog područja i likovne tehnike. U upitniku smo omogućili odgojiteljima da navedu i druge razloge korištenja pojedinog likovnog područja i tehnike u radu s djecom. Rezultati otvorenog pitanja ukazuju da je poznavanje pojedinog područja i tehnike od strane odgojitelja također uzrok nekorištenja iste. Drugo polazište u odabiru likovne tehnike je dob djece i njihove razvojne sposobnosti.

Tablica 4. Učestalost korištenja pojedine crtačke likovne tehnike u radu s djecom

Crtačke tehnike	ČESTO		PONEKAD		NIKAD	
	f	%	f	%	f	%
Olovka	56	91,8	5	8,2	0	0
Kreda	34	55,7	23	37,7	4	6,6
Ugljen	5	8,2	35	57,4	21	34,4
Crni flomaster	30	49,2	25	41,0	6	9,8
Tuš i metalno pero	4	6,6	17	27,8	40	65,6
Tuš i drvce	2	3,3	25	41,0	34	55,7
Lavirani tuš	1	1,6	18	29,5	42	68,9

Najčešće korištene crtačke likovne tehnika su olovka, kreda i crni flomaster. Ugljen ponekad koristi 57,4% odgojitelja, ali ga nikad ne koristi 34,4% odgojitelja. Tehnike koje se u velikom postotku nikad ne koriste su lavirani tuš, tuš i metalno pero i tuš i drvce. Razlog za korištenje pojedine tehnike može biti u poznavanju/nepoznavanju istih od strane odgojitelja, materijalni uvjeti i dob djece.

Tablica 5. Učestalost korištenja pojedine slikarske likovne tehnike u radu s djecom

Slikarske tehnike	ČESTO		PONEKAD		NIKAD	
	f	%	f	%	f	%
Voštane ili uljane paste	35	57,4	15	24,6	11	0
Suhe paste	35	57,4	19	31,1	7	11,5
Olovke u boji	58	95,1	2	3,3	1	1,6
Flomastere u boji	53	86,9	7	11,5	1	1,6
Kreda u boji	33	54,1	26	42,6	2	3,3
Akvarel	37	60,7	21	34,4	3	4,9
Gvaš	3	4,9	28	45,9	30	49,2
Tempere	43	70,5	14	23,0	43	70,5
Tuš u boji	5	8,2	27	44,3	29	47,5
Grataž	4	6,6	20	32,7	37	60,7
Kolaž papir u boji	44	72,1	14	23,0	3	4,9
Kolaž od novinskog papira	26	42,6	27	44,3	8	13,1
Kolaž od ručno napravljenog papira i	13	21,3	26	42,6	22	36,1

drugih materijala (krpica...)						
Kombiniranje suhe i mokre slikarske tehnike (npr. akvarel i pastele ili tuš...)	23	37,7	28	45,9	10	16,4

Slikarske tehnike koje se najčešće koriste su olovke u boji, flomasteri u boji, kolaž papir u boji, tempere, akvarel, a nešto rjeđe voštane ili uljane pastele i suhe pastele. Često (54,1%) se koristi i kreda u boji dok znatan broj odgojitelja ponekad (42,6%) ili često (21,3%) koristi kolaž od ručno napravljenog papira i drugih materijala (krpica...). Najrjeđe se koristi tehnika grataža i gvaša te tuš u boji. Pretpostavljamo da su te tehnike odgojiteljima manje poznate, a jedan od uzroka rjeđeg korištenja tehnike grataža je i trajanje izrade rada u toj tehnici te se ona uglavnom koristi u starijoj i srednjoj skupini.

Tablica 6. Učestalost korištenja pojedinog materijala u prostorno - plastičkom oblikovanju.

Kiparski materijali i tehnike	ČESTO		PONEKAD		NIKAD	
	f	%	f	%	f	%
Glina	19	31,1	39	63,9	3	4,9
Plastelin	44	72,1	17	27,9	0	0
Slano tijesto	50	82,0	10	16,4	1	1,6
Das masa ili druge umjetne mase	8	13,1	32	52,5	21	34,4
Papir	38	62,3	17	27,9	6	9,8
Kaširani papir	16	26,2	33	54,1	12	19,7
Kartonska ambalaža	33	54,1	25	41,0	3	4,9
Žica	4	6,6	35	57,4	22	36,0
Didaktički neoblikovani materijal - razni otpadni materijali	40	65,6	18	29,5	3	4,9

Od mekih masa pogodnih za modeliranje s djecom u vrtiću najviše se koristi slano tijesto i plastelin, nešto manje glina. Razlog tomu vidimo u mogućnosti pripreme samog tijesta u kuhinji vrtića te mogućnošću bojanja s bojama za kolače. Das mase ili druge umjetne mase se brzo suše te ih odgojitelji u znatnom postupku (34,4%) ne koriste. Često se u vrtiću koristi i didaktički neoblikovani materijal te papir. Kaširani papir je nešto složenija tehnika koja zahtijeva više vremena i dovoljno prostora pa ju većina odgojitelja koristi ponekad. Često (54,1%) ili ponekad (41,0%) odgojitelji koriste u prostornom oblikovanju kartonsku ambalažu. Žicu kao materijal za građenje u prostoru nikad ne koristi 36,0% odgojitelja.

Tablica 7. Učestalost korištenja pojedine grafičke likovne tehnike u radu s djecom.

Grafičke tehnike	ČESTO		PONEKAD		NIKAD	
	f	%	f	%	f	%
Direktno otiskivanje materijala (pečatni tisak)	27	44,3	24	39,3	10	16,4
Monotipija	2	3,2	22	36,1	37	60,7
Karton tisak	10	16,4	21	34,4	30	49,2
Kolažni tisak	6	9,8	23	37,7	32	52,5
Kolagrafija	0	0	10	16,4	51	83,6
Tisak šablonom	11	18,1	19	31,1	31	50,8
Kompjuterska grafika	3	4,9	6	9,8	52	85,2

Grafika je likovno područje koje se vrtiću rjeđe radi s djecom (vidi tablicu 2), na što upućuju i neka druga istraživanja (Vlaketić, Verk, 2016). Direktno otiskivanje materijala ili pečatni tisak često se radi s djecom u vrtiću i tehnika je prilagođena za djecu od jasličke do starije skupine. Nešto manje odgojitelji s djecom rade karton tisak ili kolažni tisak, a zanimljiv je podatak da iste tehnika nikad ne koristi oko polovice ispitanika. Monotipija je jednostavna grafička tehnika, no 60,7% odgojitelja ju nikad ne koristi, a samo 36,1% ponekad. Tisak šablonom ponekad radi 31,3% odgojitelja dok ju znatan postotak ne radi nikad (50,8%). Najmanje zastupljena u likovnim aktivnostima u vrtiću je kompjuterska grafika. Mogući razlog tome vidimo u slaboj opremljenosti vrtića s IKT tehnologijom ili slabim poznavanjem tog područja od strane odgojitelja.

Tablica 8. Učestalost korištenja pojedine djelatnosti s područja oblikovanja prostora u radu s djecom.

Djelatnosti s područja oblikovanja prostora	ČESTO		PONEKAD		NIKAD	
	f	%	f	%	f	%
Pregrađivanje prostora sobe kartonskom pregradama	42	68,9	15	24,5	4	6,6
Gradnja šatora od tkanine i drvenih nosača u dvorištu vrtića	27	44,3	26	42,6	8	13,1
Izrada maketa od didaktički neoblikovanog materijala	36	59,0	22	36,1	3	4,9
Izrada labirinta od različitih materijala	32	52,5	24	39,3	5	8,2

Iz tablice 8 vidljivo je da znatan postotak odgojitelja često rade djelatnosti s područja oblikovanja prostora u radu s djecom. Dijete svakodnevno istražuje prostor

vrtića gibanjem i aktivnim angažiranjem u aktivnostima koje se u njemu odvijaju (Tomšič Čerkez i Zupančič, 2011), bitno je omogućiti djeci da kroz igru interveniraju u prostoru.

5. PRAKTIČNI DIO RADA

Zbog potreba pisanja završnog rada u dječjem vrtiću „Proljeće“ u Općini Kloštar Ivanić osmišljena je i odrađena likovna aktivnost za upoznavanje djece s likovnim područjem novih medija. U aktivnosti provedenoj u lipnju 2018., sudjelovala je jedna mješovita grupa djece u dobi 3-6 godina, te odgajateljice Minja Jelić i Darija Karlović.

Cilj provođenja aktivnosti bilo je istražiti korištenje novih medija u likovnom radu s obzirom na njihovu slabu zastupljenost u radu s djecom predškolske dobi. Naglašena je dječja dorada nastalih fotografija, odnosno materijala i izražavanje dječjeg likovnog viđenja putem zadanog motiva. Posebno je bilo važno da djeca shvate način korištenja tehnologije kako bi uspješno odradili aktivnost.

5.1 Mješovita dobna skupina

U aktivnosti sudjelovalo je 22 djece mješovite vrtićke skupine u dobi od 3-6 godina. S obzirom da je vrtićka grupa mješovita, te kako bi djeca mlađe dobi bila motivirana za rad, motiv za provođenje aktivnosti bio je plakat sa djelima umjetnika Andya Warhola i pojedine fotografije djela djece koja su provodila takvu vrstu aktivnosti.

Slika 26. Poticaj

Aktivnost je započela pričanjem o plakatu, odnosno postavljanjem poticajnih pitanja:

Odgojiteljica: *Što vidite na ovim slikama?*

Dječji odgovor: *Cvijeće, tenisice, coca cola i šareno.*

Odgojiteljica: *Što mislite kako su nastale ove slike?*

Dječji odgovor: *Slikar ih je napravio.*

Zatim smo proučavali djelo Andya Warhola – Marilyn Monroe jer se djevojčicama posebno svidjela i od početka su imali interes prema slici. Djevojčice su odmah rekle da je „*Teta na slici našminkana u razne boje*“. Uz to smo započeli razgovor.

Odgojiteljica: *Jeste li se ikada fotografirali? Što radite kada se idete fotografirati?*

Dječji odgovori: *Uređujemo se, frizuru i majicu. Moramo reći sir.*

Odgojiteljica: *Što mislite, tko je fotograf?*

Dječji odgovori: *Striček koji nas slika i govori gdje moramo stati kada nas slika.*

Odgojiteljica: *Biste li vi mogli na jedan dan postati fotografi?*

Na potvrđan dječji odgovor, objasnila sam djeci što ćemo danas raditi i sa oduševljenjem su pristali na aktivnost.

5. 2 Stvaralački dio

Nakon uvođenja djece u aktivnost razgovorom, djeci sam predložila da odaberu svoje dvije najdraže igračke i pričekaju da mobitel koji je korišten u svrhu ove aktivnosti dođe do njihovog stola da ih fotografiraju. Za vrijeme strpljivog čekanja, gledaju kako ostala djeca fotografiraju sebe, svoga prijatelja, te dvije igračke.

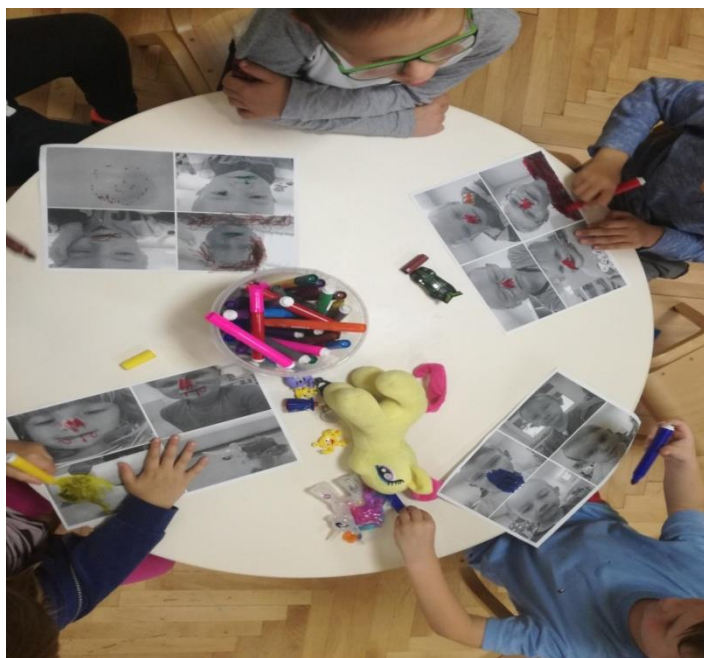
Fotografije nastale mobilnim uređajem, isprintane su u crno bijeloj varijanti kako bi djeca mogla korištenjem svoje kreativnosti redefinirati fotografiju. Za redefiniciju djeca su imala mogućnost birati između flomastera, pastela i tempera.

Slika 27. Tijek procesa, tempera

Slika 28. Tijek procesa, pasteले

Slika 29. Tijek procesa, flomasteri

5. 3 Dječji likovni radovi s originalnim komentarima i izjavama djece

Djeca su pokazala izniman interes za aktivnost, posebice onoga trenutka kada su vidjeli da će koristiti mobitel za fotografiranje. Većina djece već zna fotografirati mobitelom, odnosno potrebno im je bilo samo pokazati gdje treba pritisnuti tipku te su bez problema odradila taj dio.

Pri samom postupku redefinicije fotografija, djeca su bila zainteresirana za rad te su djeca starije dobi davala savjete onima mlađe dobi kako bi radovi bili uspješniji.

Izjave djece za vrijeme i po završetku aktivnosti:

„Pogledaj moj nos, sad je žut.

Ovo je kao da imam ruž na usnama i šminku na očima, kao mama.

Moja kosa je sada obojana u plavu boju.

Ja sam nacrtao sebi sunčane naočale.

Moje životinje crtaju samnom.“

Slika 30. Dječji rad, tempera

Slika 31. Dječji rad, pasteles

Slika 32. Dječji rad, flomaster

6. ZAKLJUČAK

Raznolika primjena likovnih područja u dječjem odgoju i obrazovanju potiče razvoj djeteta. Odraslima koji žive u djetetovu okruženju oduvijek je bila poteškoća shvatiti ono što nam dijete želi reći. Stoga, uistinu je važno poticati razvoj djetetove likovnosti jer kroz likovnost nam često dijete može bez riječi poručiti ono što osjeća, što ga brine ili veseli. Djeca najčešće pri likovnim radovima naglašavaju ono što je za njih bitno, odnosno manje naglase nebitne pojmove (npr. u crtežu).

Rezultati ankete ukazuju da se u usmjerenim likovnim aktivnostima, koje planira i provodi odgojitelj s djecom na osnovi prethodnoga slušanja i promatranja djece te praćenja njihovih interesa i koje mu omogućuju do detalja odrediti optimalne elemente likovnih zadataka djece i tako utjecati na njihov likovni razvoj ne koriste dovoljno sva likovna područja i tehnike. Mogući razlog tome je odgojiteljevo ne poznavanje pojedinih likovnih područja i tehnika te nerazumijevanje važnosti manipulacije različitim materijalima i sredstvima, izražavanja i upoznavanja izražajnih svojstava pojedine likovne tehnike, upotreba novih materijala, traženje različitih rješenja upotrebe materijala i postupaka. Prostor za rad također mora biti dovoljno velik za izvođenje pojedinih likovnih tehnika i pravilno osvijetljen. Odgojitelj mora voditi računa da su likovne tehnike primjerene dobi djeci. Takvim pristupom razvijamo kod djece njihove spoznajne sposobnosti, kreativnost i maštu.

Ovim završnim radom provela sam likovnu aktivnost na području upoznavanje djece s novim medijima jer se pokazalo da je to likovno područje najmanje zastupljeno u vrtiću. Djeca su maštovito, kreativno i sa oduševljenjem prihvatila aktivnost. Omogućavanje dječjeg samostalnog i slobodnog izbora za materijale pri radu i ne ograničavanje vremenski, dodatno je potaknulo dječji interes za rad.

S obzirom da su započeli ljetni praznici, većina djece više ne boravi u vrtiću, stoga ostala djeca dijele jednu mješovitu skupinu. U skupini su djeca od 3-6 godina. Za vrijeme aktivnosti, starija djeca pomagala su mlađima što je dokazalo njihovu suradnju i ljubaznost. Za vrijeme fotografiranja mobilnim uređajem, većina djece je znala način korištenja istim, stoga nije bilo potrebno posebno im objašnjavati na koji način uređaj funkcionira. Sve nastale fotografije korištene su iznimno za potrebe ovoga završnog rada.

LITERATURA:

Knjige:

Belamarić, D. (1986). *Dijete i oblik*. Zagreb: Školska knjiga.

Grgurić, N.; Jakubin, M. (1996). *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje: metodički priručnik*. Zagreb: Educa.

Jakubin, M. (1999). *Likovni jezik i likovne tehnike: temeljni pojmovi*. Zagreb: Educa.

Jesih, B. (2000). *Grafika-visoki tisk, ploski tisk*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Peić, M. (1981). *Pristup likovnom djelu*. Zagreb: Školska knjiga.

Smith, R. (2006). *Slikarski priručnik*. Zagreb: Znanje.

Tomšič Čerkez, B. i Tacar, B. (2010). *Likovne kuharije-uporabne likovne tehnike*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Vlakerić, G. i Verk, M. (2016). Upotreba grafičkih tehnika sa djecom predškolske dobi. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 18(2), 199-214.

Vrlič, T. (2001). *Likovno-ustvarjalni razvoj otrok v predškolskem obdobju*. Ljubljana: Debora.

Mrežne stranice:

„Likovne tehnike“ na adresi : <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/tehnike.htm>

PRILOZI

Anketni upitnik o zastupljenosti različitih likovnih područja u vrtiću

Dobar dan, studentica sam Učiteljskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek u Petrinji, smjer Rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Za potrebe pisanja završnog rada provodim anketu o zastupljenosti različitih likovnih područja u vrtiću. Anketa je u potpunosti anonimna i podaci dobiveni njome koristiti će se isključivo u svrhu izrade završnog rada. Molim Vas da odvojite malo vremena, pročitate svako pitanje i na njega iskreno odgovorite. Unaprijed zahvaljujem i srdačno Vas pozdravljam.

Studentica: Gabrijela Cota

1.	Spol	Muški ☐	Ženski ☐
----	-------------	--------------------------------	---------------------------------

2.	Godina starosti:
	do 25 godina ☐
	od 26 do 35 godina ☐
	od 36 do 45 godina ☐
	od 46 do 55 godina ☐
	iznad 55 godina ☐

3.	Vaša stručna sprema:
	srednja škola ☐
	viša stručna sprema ☐
	visoka stručna sprema ☐

4.	Stručni naziv:
	odgojitelj/ica mentor ☐
	odgojitelj/ica savjetnik ☐
	odgojitelj/ica ☐

5.	Broj godina rada kao odgajatelj
	do 5 godina ☐
	od 6 do 10 godina ☐
	od 11 do 20 godina ☐
	od 21 do 30 godina ☐
	iznad 30 godina ☐

6.	Dobna skupina djece s kojom radite
	1 - 3 godine ☐
	3 - 5 godina ☐
	5 - 7 godina ☐

7.	Kako obično planirate likovne aktivnosti? (možete zaokružiti više odgovora)
	a) detaljno planiram likovne aktivnosti i u izvođenju ih ne mijenjam
	b) okvirno planiram likovne aktivnosti i prilagođavam ih trenutnim potrebama djece
	c) pri planiranju polazim od interesa djece
	d) pri planiranju polazim od općih ciljeva kurikula
	e) pri planiranju polazim od trenutnih mogućnosti izvođenja likovnih aktivnosti (s obzirom na dostupnost materijala, sredstava...)
	f) likovne aktivnosti planiram kao samostalne aktivnosti
	g) likovne aktivnosti planiram u okviru projekta/integrirano (mjesečno, kvartalno, godišnje)

8.	Koliko često provodite <u>usmjerene</u> likovne aktivnosti u Vašoj vrtićkoj skupini?
	Svaki dan
	Jednom ili dvaput tjedno
	Dva do tri puta mjesečno

9.	Koje likovno područje <u>najčešće</u> koristite pri provođenju usmjerenih likovnih aktivnosti s djecom?
	Crtanje
	Slikanje
	Grafika
	Kiparstvo
	Arhitektura
	Primijenjena umjetnost i dizajn
	Novi mediji

10. Na osnovi čega se najčešće odlučujete za pojedino likovno područje i likovne tehnike?

- a) s obzirom na želje i interes djece
- b) s obzirom na materijalne i prostorne uvjete
- c) s obzirom na osobnu sklonost za pojedino područje
- d) drugo: _____.

11. Imate li likovni centar u svojoj skupini i koje likovne materijale i sredstva su djeci na raspolaganju?

a) DA

b) NE

12.	Koliko često koristite pojedine crtačke likovne tehnike u radu s djecom?	ČESTO	PONEKAD	NIKAD
	Olovka			
	Kreda			
	Ugljen			
	Crni flomaster			
	Tuš i metalno pero			
	Tuš i drvce			
	Lavirani tuš			

13.	Koliko često koristite pojedine slikarske likovne tehnike u radu s djecom?	ČESTO	PONEKAD	NIKAD
	Voštane ili uljane paste			
	Suhe paste			
	Olovke u boji			
	Flomastere u boji			
	Kreda u boji			
	Akvarel			
	Gvaš			
	Tempere			
	Tuš u boji			
	Grataž			
	Kolaž papir u boji			
	Kolaž od novinskog papira			
	Kolaž od ručno napravljenog papira i drugih materijala (krpica...)			
	Kombiniranje suhe i mokre slikarske tehnike (npr. akvarel i paste...)			

14.	Koliko često koristite pojedine materijale u kiparskom oblikovanju?	ČESTO	PONEKAD	NIKAD
	Glina			
	Plastelin			
	Slano tijesto			
	Das masa ili druge umjetne mase			
	Papir			
	Kaširani papir			
	Kartonska ambalaža			
	Žica			
	Didaktički neoblikovani materijal - razni otpadni materijali			

15.	Koliko često koristite pojedine grafičke likovne tehnike u radu s djecom?	ČESTO	PONEKAD	NIKAD
	Direktno otiskivanje materijala (pečatni tisak)			
	Monotipija			
	Karton tisak			
	Kolažni tisak			
	Kolagrafija			
	Tisak šablonom			
	Kompjuterska grafika			

16.	Koliko često izvodite pojedine djelatnosti s područja oblikovanja prostora u radu s djecom?	ČESTO	PONEKAD	NIKAD
	Pregrađivanje prostora sobe kartonskom pregradama			
	Gradnja šatora od tkanine i drvenih nosača u dvorištu vrtića			
	Izrada maketa od didaktički neoblikovanog materijala			
	Izrada labirinta od različitih materijala			

Hvala na suradnji.

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI ZAVRŠNOG RADA

Ovim potpisom potvrđujem da sam samostalno pisala svoj završni rad te da sam njegov autor.

(Gabrijela Cota)

Svi dijelovi rada koji su u radu citirani ili se temelje na drugim izvorima (knjige, mrežni izvori, znanstveni, stručni ili popularni članci) su jasno označeni kao takvi i adekvatno navedeni u popisu literature.

Gabrijela Cota

Petrinja, srpanj 2018.